

Makale Bilgisi

Makale Türü

Tezden Üretilen

Makale

Geliş Tarihi

26.09.2023

Kabul Tarihi

11.12.2023

Anahtar Kelimeler

Yetişkinlik,

Ebeveynlik Süreci,

Çocukluk Çağı

Deneyimleri

Yetişkinlerin Çocukluk Çağı Deneyimlerinin Ebeveynlik Süreçlerine Etkisi

*Leman SAĞLAM

ÖZ

Aile kavramı, insanlık tarihinde uzun bir geçmişe sahiptir. Aile kavramı içinde; anne, baba ve çocuk vardır. Aile, çocukların ilk ve önemli sosyal çevresidir. Yetişkinlerin çocukluk çağı yaşantılarının kişilik gelişimleri, benlik algısı gibi konulara etki edebileceği ve ilk sosyal çevre olan ailede görülen değerlerin kişilerin hayata bakış açısına önemli katkılar sağlayacağı çeşitli araştırma ve çalışmalarda öne sürülmüştür. Bu çalışmanın amacı; yetişkinlerin çocukluk çağı yaşantılarının anne-baba olma süreçlerine etkilerini araştırmaktır. Bu kapsamda; 18 anne ve 18 babaya yarı yapılandırılmış görüşme tekniği uygulanmıştır. Elde edilen verilerin analizinde MAXQDA 20.4.0 paket programı olan nitel araştırma yazılımından yararlanılmıştır. Verilerin analizinde nitel analiz türlerinden biri olan içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Çalışma sonucunda konuyla ilgili önemli temalar ve kodlar elde edilmiştir. Bu temalar arasında; "Anne-baba ile hatıralar", "ilişkiler", "ebeveynleri ile benzerlikler ve farklılıklar", "çocukluk çağı", "kendi ailesindeki değerlerin uygulanma durumu", "anne-baba ile hatıralar, çocukluk ve kendi ebeveynliği arasındaki bağlantı", "beklentiler", mevcuttur. Elde edilen veriler ışığında; çocukluk çağının ebeveynliğe etkileri ile ilgili öneriler sunulmaktadır.

Atıf: Sağlam, L. (2023). Yetişkinlerin çocukluk çağı deneyimlerinin ebeveynlik süreçlerine etkisi. *Akademik Platform Eğitim ve Değişim Dergisi*, 6(2), 319-346. DOI: 10.55150/apjec.1366680

*Öğretmen, Millî Eğitim Bakanlığı, lemansaglam@hotmail.com, ORCID ID: 0000-0003-4943-6430

***Bu makale, İstanbul Ticaret Üniversitesi Aile Danışmanlığı ve Eğitimi Yüksek Lisans Programı'nda "Yetişkinlerin Çocukluk Çağı Yaşantılarının Anne Baba Olma Süreçlerine Etkileri" başlıklı Yüksek Lisans Tezinden üretilmiştir.

Article Information

Article Type

Article-Based Thesis

Received

26.09.2023

Accepted

11.12.2023

Key Words

Adulthood,

Parenting Process

Childhood Experiences

The Effect of Adults' Childhood Experiences on Parenting Processes

*Leman SAĞLAM

ABSTRACT

The concept of family has a long history in human history. Within the concept of family; There are mother, father and child. Family is the first and important social environment of children. It has been suggested in various researches and studies that the childhood experiences of adults can affect issues such as personality development and self-perception, and that the values seen in the family, which is the first social environment, will make significant contributions to people's perspectives on life. The aim of this study; The aim of this study is to investigate the effects of adults' childhood experiences on their parenting processes. In this context; Semi-structured interview technique was applied to 18 mothers and 18 fathers. Qualitative research software, which is the MAXQDA 20.4.0 package program, was used in the analysis of the obtained data. Content analysis method, which is one of the qualitative analysis types, was used in the analysis of the data. As a result of the study, important themes and codes related to the subject were obtained. Among these themes; "memories with parents", "relationships", "similarities and differences with parents", "childhood", "implementation of values in one's own family", "relationship between parents and memories, childhood and own parenting", "expectations" " is available. In the light of the data obtained; Recommendations on the effects of childhood on parenting are presented.

1. GİRİŞ

Aile kavramı, insanlık tarihinde çok uzun bir geçmişe sahiptir. İnsanlar, toplumların var olduğu dönemlerden bu yana bir arada yaşamış ve aileler kurmuştur. Aile kavramı her dönemde oldukça büyük önem taşımıştır. Antik dönemlerde aile, babanın otoritesinde olan, sıklıkla birden fazla çocuklu ve geniş bir yapıydı. Kadınlar daha çok ikinci planda kalmakta ve çocuk bakımı, ev işleri ile ilgilenmek gibi görevleri almaktaydı. Orta Çağ'da ise aile yapısı genellikle evlilik bağlarına ve soy ağacına dayanmaktaydı. Aileler, özellikle büyük ve geniş bir akraba bağına sahipti. Bu dönemde ailelerin üretim, tüketim ve paylaşım gibi temel ihtiyaçları toplumun diğer haneleri ile yürütülmekteydi (Sünbül, 2020). Sanayi devrimi ile aile kavramı da değişmeye ve gelişmeye başladı. Bu dönemde, sanayileşmenin getirdiği farklılıklar sebebiyle aileler, geniş akraba bağlarından ayrılıp daha küçük yapılar haline geldi. Yine bu dönemde kadınların çeşitli faaliyetlere katılımı arttı ve bu da aile yapısında değişikliklere yol açtı. Aileler, çekirdek ve daha küçük oluşumlar haline geldi. Sonuç olarak, aile kavramı geçmişten günümüze sürekli değişim ve gelişim göstermiştir. Bugün ise aile kavramı, her toplum ve kültürde farklılık göstermekle birlikte, sıklıkla çekirdek aile yapısına dayanmaktadır. Bu yapının ise en temel üyeleri anne, baba ve çocuklardır (Hançerlioğlu, 1976). Aile üyelerinden ise anne kavramı araştırmacılar tarafından yürütülen çalışmalarda sıklıkla bahsedilen bir konudur.

Ailede üyeleri içinde anne oldukça önemli bir yere sahiptir. Anne; ailede sıcaklık, sevgi, bağlılık, duygusallık ve uyum gibi konuların oluşumuna katkı sağlamaktadır. Anne, çocukların hayatına doğumundan yetişkinliğine hatta yetişkinlerin anne babalık sürecine kadar büyük rol oynamaktadır ve onların fiziksel, duygusal ve zihinsel gelişiminde oldukça etkilidir (Ozankaya, 1979). Anneler bebeklerin temel ihtiyaçlarını karşılamak için birincil ebeveynidir. Bebeğin ihtiyacı oldukça anne karşılamaktadır ve bu şekilde temel güvenli bağlanma oluşmaktadır. Yapılan birçok çalışma ve araştırmada kişilerin çocukluk çağı bağlanma stillerinin yetişkinlik hayatında diğer insanlarla kurduğu iletişimi etkilediği söylenmiştir (Kır, 2011). Baba, bir ailenin erkek üyesidir ve aile içinde birçok farklı rolü ve sorumluluğu vardır. Geleneksel bakışta, babalar ailelerin koruyucusu, yöneticisi ve lideri olarak kabul edilmektedirler (Çiçek ve Kocatürk, 2023). Ayrıca, ailenin ihtiyaçlarını gidermek, öğüt vermek, rehberlik etmek ve eşine destek olmak gibi görev ve sorumlulukları vardır. Babanın aile içindeki rolü ve görevleri konusunda farklı kültürler ve topluluklar arasında değişiklikler olabilmektedir. Babaların çocuklarına sevgi, saygı gibi değerleri öğretmek, aile içinde

destek olmak, çocuklarının gelişimine katkıda bulunmak ve çocuklarına rol model olmak gibi önemli görevleri vardır (Balin,2012).

Aile kavramı içindeki bir diğer unsur ise çocuktur. Çocuklar ailenin dinamiklerini etkileyen en önemli üyedir. Aile içinde çocuklar; kişiliklerine, cinsiyetlerine, ailenin kültürel değerlerine göre farklı görev ve sorumluluklara sahiptirler. Örneğin, bazı kültürlerde büyük kardeşlerin küçük kardeşlere bakması ve ilgilenmesi beklenirken, farklı kültürlerde aile içinde her çocuğun kendine ait sorumlulukları olabilmektedir (Çiçek ve Çeri. 2021). Ebeveynlerin çocuklarının çocukluk çağlarındaki ilişkileri de aile dinamiklerinde oldukça önemlidir ve çocukluk çağı, yetişkinlik süreci kişilik gelişiminde etkin rol oynamaktadır.

Çocukluk çağının, aile kavramı içindeki etkisi oldukça büyüktür. Aile, çocukların ilk ve en önemli sosyal çevresidir. Bu nedenle, çocukların aileleriyle olan ilişkileri, uyumları ve iletişimleri kişilik gelişimlerinin üzerinde önemli etkiye sahip olabilmektedir. Her bir dönemin belli yaş aralığında gelişmesi ve tamamlanması beklenmektedir. Bu dönemleri sağlıklı atlatan çocukların yetişkinlik süreçlerinde doğru kişilik gelişimine sahip olacağı düşünülmektedir (Freud, 1971). Çocukluk çağında çocuklar, aileleri tarafından sevildiğini, görüldüğünü ve kabul gördüğünü hissetmek istemektedir. Aile içinde sağlıklı bir iletişim, sevgi dolu bir ortam ve tutarlı bir ebeveyn ilişkisi, çocukların kendine olan güveninin, sağlıklı bir benlik saygısının ve psikolojik sağlamlığa dayalı kişilik gelişiminin oluşmasına yardımcı olabilmektedir. Aynı zamanda, çocuklar aileleri ile sosyal becerilerini de geliştirmektedirler. Aile içindeki diğer üyelerle belli etkileşimler kurarak, empati, paylaşma ve iş birliği yapabilmek gibi becerileri öğrenirler. Bu beceriler, daha sonra diğer insanlarla ilişki kurarken ya da etkileşim içinde olurken kullanabilecekleri önemli sosyal beceriler haline gelebilmektedir. Yetişkinlerin; iş, çevre, ikili ilişkiler gibi sosyal yapılarını çocukluk çağı önemli ölçüde etkilemektedir (Bethell, 2019).

Aile kavramı içinde ilişkiler, tutumlar birçok araştırma ve çalışmada detaylıca ele alınmıştır. Aynı zamanda çocukluk çağının yetişkinlik süreciyle olan bağlantısı incelenmeye çalışılmıştır. Travma yaşamış annelerin kendi çocukluk dönemlerinde de benzer travmalara maruz kaldığını ve yaşanan travmaları önemli ölçüde çocuklarına yansıttıkları birçok araştırma tarafından ele alınmıştır. Yetişkinlerin çocukluk çağı yaşantılarının kişilik gelişimleri, benlik algısı ya da saygısı gibi konulara etki edebileceği ve ilk sosyal çevre olan ailede görülen ve öğrenilen değerlerin kişilerin hayata bakış açısına önemli katkılar sağlayacağı çeşitli araştırma ve çalışmalarda öne sürülmüştür (Doğan ve Yavuz,2020).

Bu çalışmada ise literatür incelenerek ve tüm bu konulardan faydalanarak yetişkinlerin çocukluk çağı yaşantılarının anne baba olma süreçlerine etkilerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu bağlamda; çocukluk çağı yaşantılarının anne baba olma süreçlerine etkileri nelerdir? sorusuna cevap aranmak istenmiştir. Literatürde yetişkinlik süreçleri ve aile kavramı, travmalar ve yetişkinlik süreci, çocukluk çağı travmalarının ebeveynlik süreçleri arasındaki bağlantılar birçok çalışmada incelenmeye çalışılmıştır. Bu çalışmada literatürden farklı olarak yetişkinlerin çocukluk çağı yaşantılarının travma gözetmeksizin ebeveynlik süreçlerine etkisinin incelenmesi amaç edinilmiştir. Yapılan bu çalışmanın literatüre özgün bir katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

2. YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada bilimsel araştırma yöntemlerinden nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Nitelik araştırmaları, olay ya da durumları, konuları sosyal olarak açıklamaya çalışır. Geleneksel araştırma yöntemlerinde, kendini araştırma sürecinin ve olayının dışında tutan ve mümkün olduğunca objektif ve doğru kalmaya çalışan araştırmacı rolü yerine, nitel araştırmalarda araştırmacı araştırmanın bir parçası haline gelmiştir ve araştırmada önemli bir rol üstlenmiştir (Aydın, 2018).

Araştırma, nitel araştırma yöntemlerinden fenomenoloji (olgu bilim) deseni yürütülmüştür. Fenomenolojik araştırma deseni, bir görüş veya bir veriyle alakalı tüm deneyimlerin ve araştırmaların bir araya getirilmesi ve bütün bu tecrübelerin ve deneyimlerin ortak noktalarının tanımlanarak, söz konusu veri ve görüşlerle alakalı detaylı bir betimleme ve inceleme yapılmasıdır (Creswell, 2016).

Bu çalışmada evli, en az iki yaşında çocuğu olan 18 ailenin düşünce ve tecrübelerinden yararlanılarak, yetişkinlerin çocukluk çağı yaşantısının anne baba olma süreçlerine etkilerini araştırmak amacıyla nitel araştırma yöntemlerinden fenomenoloji (olgu bilim) deseni kullanılmıştır.

2.2. Araştırmanın Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubu; görüş ve tecrübeleriyle çalışmaya katkı sunabilecek, gönüllü, evli, en az iki yaşında çocuğu olan, çocuğu ile ilişkileri hakkında bilgi sahibi olan ve amaçlı örnekleme yöntemlerinden kolay ulaşılabilir durum örnekleme ile belirlenen 18 aile oluşturmaktadır.

Amaçlı örnekleme modelinin ana teması, araştırmaya konu olan kişi ve hususlar hakkında belirli bir amaç doğrultusunda derinlemesine bilgi ve deneyim toplamaktır. Yapılan görüşmelerin derinlemesine bilgi içermesi nedeniyle verilerin daha etkin bir şekilde analiz edilebilmesi için 18 ailede yani 36 kişiden oluşan sayı yeterli bulunmuştur. Katılımcıların düşüncelerine yer verilirken gerçek adları değil; verilen kod adları kullanılmıştır. Kodlama K1, K2,... şeklinde yapılmıştır.

2.3. Veri Toplama Aracı

Araştırma için veriler; yarı yapılandırılmış görüşme tekniğiyle toplanmıştır. Araştırma gönüllülük esasına göre yürütülmüştür. Görüşme formunun oluşturulmasında, literatür taraması yapılmış; alanda uzman ve nitel araştırma yapmış iki psikolog ile görüşme gerçekleştirilmiştir. Yapılan görüşme neticesinde elde edilen veriler doğrultusunda görüşme formu tekrar değerlendirilerek, yarı yapılandırılmış taslak görüşme formu oluşturulmuştur. Formda 5 demografik soru ve 13 ana soruya yer verilmiştir. Taslak görüşme formunun geçerliliğini sağlamaya yönelik 2 aile ile görüşülerek pilot uygulama gerçekleştirilmiştir.

Görüşme formunda ailelerin çocukluk çağı yaşantılarını nasıl hatırladıkları, çocukluk çağlarını nasıl değerlendikleri, anne ve babaları ile olan ilişkilerini anlamaya yönelik sorular sorulmuştur. Aynı zamanda kendi anne ve babalık süreçlerini nasıl değerlendirdikleri, anne baba olma süreci ve kendi çocukluklarıyla anne baba olma süreçleri arasındaki ilişkiyi incelemeye yönelik sorular görüşme formunda yer almıştır. Aileler ile yapılan görüşmeler neticesinde elde edilen veriler, soruların amaca uygun olup olmadığı ve soruların anlaşılıp anlaşılmadığı dikkate alınarak düzenlemeler yapılmıştır. Alanda aktif danışan gören uzman psikolog ve akademisyen görüşü alınarak görüşme formuna son şekli verilmiştir. Katılımcıların düşüncelerini ve deneyimlerini daha iyi ortaya çıkarabilmek için ayrıca sondaj sorudan faydalanılmıştır. Sondaj sorular ile sorulan konunun daha detaylı incelenmesi ve konunun ayrıntılandırılması amaçlanmıştır. Konu ile alakalı tekrarlı sorular da sorularak ayrıntıya ulaşılmaya ve detaylar öğrenilmeye çalışılmıştır. Bu tarz sorular takip sorularıyla benzerlik gösterse de mantıksal bir sıralama olmadan katılımcıların tamamen içgüdüsel olarak düşüncelerini ortaya çıkararak araştırılan konuya sondaj yapılabilir (Kvale, 1994). Formda hazırlanan sorular; ağırlıklı olarak katılımcıların konu ile ilgili düşüncelerini açıkça ifade etmelerini, konuyla alakalı detaylı açıklamalar yapmasını ve bilgilendirmelerde bulunmasını destekleyici tarzda oluşturulmaya çalışılmıştır. Görüşme formuna son hali verildikten sonra uygulamaya geçilmiştir.

2.4. Verilerin Analizi

İlk önce 18 anne ve 18 baba ile yapılan görüşmelerin ses kayıtlarının yazıya dökümü gerçekleştirilmiştir. Dökümler, MAXQDA 20.4.0 paket programına aktarılmıştır ve içerik analizi gerçekleştirilmiştir. Öncelikle her bir görüşmecinin yanıtının ne anlam ifade ettiğine karar verilerek, anlamlı şekilde adlandırılmış ve kodlanmıştır. Ardından kodlar bir araya getirilmiş, temalar ve alt temalar oluşturulmuştur. Bu aşamada araştırma soruları ve alan yazın dikkate alınmıştır. Bu süreç anne ve babalar için ayrı ayrı gerçekleştirilmiş ve veriler, raporlama için hazır hale getirilmiştir.

3. BULGULAR

18 anne ve 18 babadan elde edilen verilerin analiz sonuçları, 9 ana tema ve 16 alt tema altında sunulmuştur. Ana ve alt temalar Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1. Analizlerin Ana Tema ve Alt Temaları

Ana Tema	Alt Tema
1. Anne-baba ile ilgili hatıra	-
2. İlişkiler	1. Anne ile 2. Baba ile 3. Çocuk ile
3. Ebeveynleri ile benzerlikler ve farklılıklar	4. Benzerlikler 5. Farklılıklar
4. Çocukluk çağı	6. Çocukluk çağında aileye bakış 7. Kendi çocukluğu 8. Kendi çocukluğu ile çocuğunun çocukluk çağı
5. Ebeveyn olmanın zorlukları ve güzellikleri	9. Zorluklar 10. Güzellikler
6. Kendi ailesindeki değerlerin uygulanma durumu	11. Değerlerin uygulananları 12. Değerlerin uygulanmayanları
7. Anne-baba ile hatıralar, çocukluk ve kendi ebeveynliği bağlantı	-
8. Beklentiler	13. Ailesinin çocukluğundaki beklentileri 14. Kendi çocuğundan beklentileri
9. Ebeveynlerindeki beğenilen ve beğenilmeyenlerin uygulanması	15. Beğenilenler ve kendi çocuğunda uygulananlar 16. Beğenilmeyen ve kendi çocuğunda uygulanmayanlar

3.1. Anne ve Baba ile İlgili Hatıra

Katılımcı anne ve babalara “Çocukluk çağınızda anneniz ve/veya babanızla ilgili hatıralarınızdan aklınızda kalan en önemlisini anlatır mısınız?” sorusu yöneltilerek yanıtları alınmış ve kodlar Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2. Anne ve Baba ile İlgili Hatıra Teması

	Annelerin Kodları	f	Katılımcı Anneler	Babalann Kodları	f	Katılımcı Babalar
Tema 1. Anne-baba ile ilgili hatıra	Ebeveynleri ile ortak etkinlikler yapması	8	KA2, KA3, KA4, KA9, KA10, KA12, KA14, KA15	Ebeveynleri ile ortak etkinlikler yapması	6	KB2, KB3, KB5, KB9, KB12, KB18
	Kardeşinin doğumu	2	KA5, KA8	Hatırası yok	3	KB10, KB13, KB17
	Ebeveynlerini camdan düştüm diyerek kandırması	1	KA18	Sürpriz bisiklet alınması	3	KB4, KB7, KB15
	Ebeveynlerinin ilgisizliği	1	KA17	Kaza yapması	1	KB16
	Abisinden şiddet görmesi ile annesinin ağlaması	1	KA16	Babasının suçlaması	1	KB15
	Annesinin oyuncak bebek dikmesi	1	KA15	Babasından şiddet görmesi	1	KB14
	Evdeki kavgalar	1	KA13	Annesinin terlikle dövmesi	1	KB11
	Doğum günü sürprizleri	1	KA7	Annesinin cenaze merasimi	1	KB7
	Babasının 23 Nisan gösterilerine gelmesi	1	KA6	Babası geç geldiği zaman annesi ile uyuması	1	KB6
	Annesinin babasından şiddet görmesi	1	KA1	Annesinin hastalığını öğrenmesi	1	KB2
	-	-	-	Ayaklarından masaya bağlanması	1	KB1
	-	-	-	Ağızına biber sürülmesi	1	KB1

Katılımcı annelerin anne-babaları ile ilgili hatıraları ebeveynleri ile ortak etkinlikler yapması, kardeşinin doğumu ebeveynlerini camdan düştüm diyerek kandırması, ebeveynlerinin ilgisizliği, abisinden şiddet görmesi ile annesinin ağlaması, annesinin oyuncak bebek dikmesi, evdeki kavgalar, doğum günü sürprizleri, babasının 23 Nisan gösterilerine gelmesi ve annesinin babasından şiddet görmesidir. Bazı katılımcı

annelerin, bu hatıralarına ilişkin görüşleri aşağıda verilmiştir.

“Genelde gezmeye falan çok giderdik. Biz üç kardeşтик. Birlikte çok vakit geçirirdik ailecek onu hatırlıyorum.” (KA9)

“Kardeşimin doğumunu hatırlıyorum. Cumartesi doğdu. Pazartesi okullar açıldı. Çok heyecanlıydım. Hastanenin girişinde bekliyorduk. Orda isimlerde görmüştüm annemin doğum yaptığını. Onu hatırlıyorum.” (KA5)

3.2. İlişkiler

Katılımcı anne ve babalara “Çocukluk çağınızla anneniz ile olan ilişkinizi kısaca anlatabilir misiniz?”, “Çocukluk çağınızda babanız ile olan ilişkinizi kısaca anlatabilir misiniz?”, “Sizin çocuğunuzla olan ilişkinizi anlatabilir misiniz?” soruları yöneltilerek yanıtları alınmış ve kodlar Tablo 3’te sunulmuştur.

Tablo 3. İlişkiler Teması ve Alt Temaları

Tema 2 İlişkiler	Annelerin Kodları	f	Katılımcı Anneler	Babalarn Kodları	f	Katılımcı Babalar
Alt tema 1: Anne ile ilişkiler	İlgisiz	3	KA4, KA8, KA18	Olumlu bir ilişki	6	KB4, KB9, KB12, KB13, KB14, KB16
	Olumlu bir ilişki	3	KA6, KA12, KA13	Şefkatli	3	KB3, KB13, KB15
	Kuralcı	3	KA9, KA10, KA11	Kuralcı	2	KB3, KB10
	Sert	2	KA7, KA10	İlgili	2	KB5, KB14
	Mesafeli	2	KA1, KA14	Baskıcı	1	KB18
	Herhangi bir ilişki yok	2	KA16, KA17	Sakin	1	KB17
	Aktif dinleyen	1	KA11	Korumacı	1	KB2
	Fedakâr	1	KA13	Otoriter	1	KB2
	Arkadaş gibi	1	KA10	Mesafeli	1	KB8
	İlgili	1	KA15	Sürtüşme içerisinde	1	KB1
	Sakin	1	KA3	Herhangi bir ilişki yok	1	KB11
	Korumacı	1	KA9	-	-	-
	Otoriter	1	KA15	-	-	-
	Sürtüşme içerisinde	1	KA5	-	-	-
Alt tema 2: Baba ile ilişkiler	Otoriter	5	KA1, KA3, KA5, KA12, KA18	Olumlu bir ilişkisi olan	5	KB1, KB2, KB12, KB13, KB17
	Olumlu bir ilişkisi olan	4	KA2, KA6, KA13, KA14	Sert/soğuk ama sevgi dolu olan	3	KB5, KB8, KB9
	Arkadaş gibi	2	KA8, KA12	Korumacı	3	KB2, KB6, KB10

Herhangi bir ilişkisi yok	1	KA16	Otoriter	3	KB4, KB16, KB17
Sert/soğuk ama sevgi dolu olan	2	KA15, KA18	Olumsuz bir ilişkisi olan	2	KB14, KB15
Olumsuz bir ilişkisi olan	2	KA4, KA17	İlgisiz	1	KB18
Az zaman geçiren	2	KA9, KA11	Arkadaş gibi	1	KB7
İlgisiz	1	KA17	Fedakâr	1	KB6
Öfke kontrolü olmayan	1	KA13	Az zaman geçiren	1	KB4
Samimi	1	KA10	Esnek	1	KB3
İyi hissettiren	1	KA7	Herhangi bir ilişkisi yok	1	KB11
Kuralcı	6	KA7, KA8, KA10, KA12, KA13, KA17	Olumlu bir ilişkisi olan	6	KB11, KB13, KB14, KB16, KB17, KB18
Birlikte vakit geçiren	4	KA12, KA15, KA17, KA18	Birlikte vakit geçiren	5	KB4, KB5, KB9, KB11, KB12
Olumlu bir ilişkisi olan	4	KA4, KA11, KA13, KA18	Kendi çocukluğundaki olumsuzlukları yaşatmayan	2	KB15, KB16
Sakin kalamayan	2	KA3, KA5	Fedakâr	2	KB10, KB12
Hem anne hem arkadaş ilişkisi olan	2	KA1, KA6	Arkadaş gibi	2	KB7, KB10
Sınırları olmayan	1	KA14	Kızdığıında telafi etmeye çalışan	1	KB5
Destek olan	1	KA8	Yeni çocuğunu tanımaya başlayan	1	KB8
Duygularına yer açmaya çalışan	1	KA7	Otoriter	1	KB18
Kızdığıında telafi etmeye çalışan	1	KA5	Değerli olduğunu hissettiren	1	KB4
Verici olan	1	KA3	Kuralcı	1	KB3
Yeterli zaman geçiremeyen	1	KA2	Yeterli zaman geçiremeyen	1	KB14
-	-	-	Çocuğun kalbini kıran	1	KB2
-	-	-	Her şeyi paylaşabilecekleri bir ilişkisi olan	1	KB1

**Alt tema 3:
Çocuk ile ilişkiler**

Katılımcı annelerin, kendi anneleri ile ilişkilerini “ilgisiz, olumlu bir ilişki, kuralcı, sert, mesafeli, herhangi bir ilişki yok, aktif dinleyen, fedakâr, arkadaş gibi, ilgili, sakin, korumacı, otoriter ve sürtüşme içerisinde” olarak açıklamışlardır. Katılımcıların bu alt temaya ilişkin görüşleri aşağıda verilmiştir.

“Yani şöyle annem şu anki gibi bizim annelerimiz gibi bilinçli bir anne değildi ilgili de değildi. Öyle yediğine içtiğine dikkat edeyim okuluna gidiyim geleyim diyen biri değil. O yönden çok fazla eksikliklerim var. Öyle söyleyeyim. Artılarını o yüzden göremiyorum maalesef. İlgisiz bir anneydi.” (KA4)

“Annem çalışırdı. Çok zaman geçirmezdik. Hep koptuk.” (KA 17)

“Çok sevgi dolu, ilgili bir anneydi. Ama aynı zamanda mükemmeliyetçiydi. Bir eksik gördüğü zaman onun giderilmesi için çok çabalardı. Sevgisini de çok hissettirirdi.”(KA15)

3.3. Çocukluk Çağı

Katılımcı anne ve babalara “Çocukluk çağınızda ailenize bakışınız nasıldı?”, “Bugün bir anne/baba olarak baktığınızda sizce nasıl bir çocukluğunuz vardı?” ve Bugün bir anne/baba olarak baktığınızda sizce çocuğunuzun çocukluk çağlarını kendi çocukluğunuza kıyasla nasıl değerlendirirsiniz? Soruları yöneltilerek yanıtları alınmış ve kodlar Tablo 4’te sunulmuştur.

Tablo 4. Çocukluk çağı teması ve alt temaları

Tema 4. Çocukluk çağı	Annelerin Kodları	f	Katılımcı Anneler	Babaların Kodları	f	Katılımcı Babalar
Alt tema 1: Çocukluk çağında aileye bakış	Anne-babanın çatışma yaşadığı bir aile	6	KA4, KA7, KA13, KA15, KA16, KA18	Keyifli/mutlu bir aile	5	KB1, KB2, KB3, KB13, KB16
	Keyifli/mutlu bir aile	4	KA2, KA6, KA10, KA14	Sınırlar/kurallar olan bir aile	2	KB5, KB10
	Sınırlar/kurallar olan bir aile	2	KA5, KA11	Anne-babanın çatışma yaşadığı bir aile	2	KB8, KB15
	Her aile gibi	2	KA1, KA8	İlgili bir aile	2	KB4, KB14
	Paylaşımın olmadığı bir aile	1	KA14	Dindar bir aile	1	KB18
	Çalışan bir aile	1	KA12	Sabırsız/kızgın bir aile	1	KB17
	Büyük ve güçlü ebeveynleri olan bir aile	1	KA9	Yardımsaver bir aile	1	KB12
	İlgili bir aile	1	KA17	Ayrılıklar olan bir aile	1	KB11

	Güçlü bağları olan bir aile	1	KA3	Çocukları için çabalamayan bir aile	1	KB9
	Ablanın annelik yaptığı bir aile	1	KA2	Büyük ve güçlü ebeveynleri olan bir aile	1	KB6
	-	-	-	İdeal bir aile	1	KB4
	-	-	-	Her aile gibi	1	KB7
Alt tema 2: Kendi çocukluğu	Keyifli/mutlu bir çocukluk	7	KA3, KA6, KA9, KA12, KA14, KA15, KA18	Keyifli/mutlu bir çocukluk	7	KB1, KB3, KB4, KB5, KB6, KB10, KB13
	Dışarıda oyun oynayan bir çocukluk	4	KA2, KA3, KA9, KA16	Dışarıda oyun oynayan bir çocukluk	4	KB3, KB6, KB10, KB16
	İçine kapanık bir çocuk	3	KA5, KA7, KA10	Yalnız bir çocukluk	3	KB8, KB11, KB12
	Çatışma ortamında olan bir çocukluk	3	KA1, KA4, KA13	Hayalperest bir çocukluk	1	KB18
	Düşüncelerinin değer görmediği bir çocukluk	1	KA17	Ailesi ile zamanı geçen bir çocukluk	1	KB17
	Mükemmeliyetçi bir çocukluk	1	KA8	Akran zorbalığına maruz kalan bir çocukluk	1	KB15
	Yalnız bir çocukluk	1	KA11	Zor bir çocukluk	1	KB14
	-	-	-	Yaramaz bir çocukluk	1	KB9
	-	-	-	Ekonomik zorluklar yaşayan bir çocukluk	1	KB7
	-	-	-	Sınırlar/kuralları olan çocukluk	1	KB5
	-	-	-	Çalışmak zorunda olunan bir çocukluk	1	KB1
	Alt tema 3: Kendi çocukluğu ile çocuğunun çocukluk çağı	Dışarıda oyun oynamayan çocuklar	9	KA2, KA3, KA6, KA8, KA9, KA12, KA13, KA16, KA18	Her şeyi daha kolay elde eden çocuklar	5
Dışa dönük çocuklar		3	KA5, KA7, KA10	Ebeveynlerin çocuklarına ilgisi daha fazla	5	KB9, KB12, KB15, KB17, KB18

Ekonomik olarak rahat çocuklar	3	KA2, KA9, KA18	Dışarıda oyun oynamayan çocuklar	4	KB1, KB2, KB6, KB13
Teknoloji ile birlikte çocuklar	2	KA6, KA9	Oldukça fazla farklılık	2	KB8, KB11
Her şeyi daha kolay elde eden çocuklar	2	KA1, KA8	Teknoloji ile birlikte çocuklar	2	KB2, KB4
Ebeveynlerin çocuklarına ilgisi daha fazla	2	KA15, KA17	Ekonomik olarak rahat çocuklar	2	KB1, KB7
Daha özgür çocuklar	2	KA8, KA15	Daha izole şekilde büyüyen çocuklar	1	KB10
Daha izole şekilde büyüyen çocuklar	1	KA13	Ebeveynlerin çocuk sevgisi daha fazla	1	KB4
Daha özgür çocuklar	1	KA14	Aile büyükleri ile birlikte çocuklar	1	KB5
Oldukça fazla farklılık	1	KA4	Çabuk sıkılan çocuklar	1	KB3
Ebeveynlerin çocuk sevgisi daha fazla	1	KA17	-	-	-
Aile büyükleri ile birlikte çocuklar	1	KA3	-	-	-
Aile ile vakit geçirme/oyun oynama daha az	1	KA2	-	-	-

Katılımcı annelerin çocukluk çağlarında ailelerine bakışı "anne-babanın çatışma yaşadığı bir aile, keyifli/mutlu bir aile, sınırlar/kurallar olan bir aile, her aile gibi, paylaşımın olmadığı bir aile, çalışan bir aile, büyük ve güçlü ebeveynleri olan bir aile, ilgili bir aile, güçlü bağları olan bir aile ve ablanın annelik yaptığı bir aile" şeklindedir. Katılımcıların bu alt temaya ilişkin görüşleri aşağıda verilmiştir.

"Kıyaslama oluyordu aslında. Çevrendeki insanların ailelerine bakıyordum. Bizimkilerle aynı değillerdi özellikle annemle. İlgili anneler vardı. Ve kıyaslama yapıyordum. Neden benim annem öyle değil diye. Babamla çok derdim yoktu ama annemle eksikliklerim çok. Babam o istediğimiz bir şeyi almazdı bazen. Ben burada annemle ilişkisine yorumluyorum. Annemle araları kötü olduğu için hırsını bizden çıkarıyordu. Ve istediğimiz şeyi almıyordu. Arada tatlı dil yoktu. Anneyle sorun olunca arada biz kaynadık." (KA4)

3.4. Ebeveyn Olmanın Kolaylıkları ve Zorlukları

Katılımcı anne ve babalara “Sizce anne/baba olmanın en zor kısmı nedir?” ve “Sizce anne/baba olmanın en güzel kısmı nedir?” soruları yöneltilerek yanıtları alınmış ve kodlar Tablo 5’te sunulmuştur.

Tablo 5. Ebeveyn Olmanın Zorlukları ve Güzellikleri Teması ve Alt Temaları

Tema 5 Ebeveyn olmanın zorlukları ve güzellikleri	Annelerin Kodları	f	Katılımcı Anneler	Babalarn Kodları	f	Katılımcı Babalar
Alt tema 1: Zorluklar	Çocuğa ilişkin korkular/evhamlar	5	KA4, KA8, KA9, KA13, KA16	Sorumluluklarının olması	7	KB1, KB4, KB5, KB7, KB9, KB12, KB18
	Sorumluluklarının olması	5	KA3, KA5, KA7, KA11, KA17	Çocukların geleceğini düşünmek	4	KB8, KB10, KB13, KB15
	Çocukların üzülmesini istememek	2	KA1, KA12	Çocuğa ilişkin korkular/evhamlar	2	KB10, KB11
	Fedakârlık	1	KA18	Yaptıklarının görünmemesi	1	KB17
	Kendine vakit ayıramamak	1	KA15	Olumsuz bir durumda yanında olamamak	1	KB14
	Çocuğa olumsuzlukları yansıtmamaya çalışmak	1	KA10	Ekonomik zorluklar	1	KB8
	Çocukların ebeveynlerinin zayıf noktası haline gelmesi	1	KA6	Çalışırken çocuklardan uzak kalmak	1	KB6
	Çocukların geleceğini düşünmek	1	KA2	Çocuklara her koşulda zaman ayırarak	1	KB3
	-	-	-	Çocuk için rol model olduğunu bilmek	1	KB2
	-	-	-	Zorluk yok	1	KB16
Alt tema 2: Güzellikler	Çocuk ile bağ kurmak/sevgisi	10	KA2, KA5,	Kendisine seslenmesi/sarılması	7	KB3, KB4, KB9,

		KA6, KA7, KA9, KA10, KA11, KA13, KA14, KA16		KB10, KB13, KB14, KB15
Kendisine seslenmesi/sarılması	4	KA3, KA4, KA17, KA18	Çocuk ile bağ kurmak/sevgisi	4 KB5, KB7, KB12, KB18
Kendi şekillendirdiğin bir varlık olması	3	KA8, KA15, KA17	Çocuklarla birlikte zaman geçirmek	3 KB1, KB2, KB6
Çocuğun mutlu olması ile mutlu olmak	1	KA12	Kendi şekillendirdiğin bir varlık olması	2 KB16, KB17
Yaptıklarının dönütünü çocuktan almak	1	KA4	Çocukları korumak	1 KB6
Hayatta güvenilebileceğin birilerinin olması	1	KA1	Hayatta güvenilebileceğin birilerinin olması	1 KB8

Katılımcı annelerin ebeveyn olmanın zorluklarına ilişkin görüşleri, “çocuğa ilişkin korkular/evhamlar, sorumluluklarının olması, çocukların üzülmelerini istememek, fedakârlık, kendine vakit ayıramamak, çocuğa olumsuzlukları yansıtmamaya çalışmak, çocukların ebeveynlerinin zayıf noktası haline gelmesi ve çocukların geleceğini düşünmek” şeklindedir. Katılımcıların bu alt temaya ilişkin görüşleri aşağıda verilmiştir.

“Korkular diyebilirim. Kaybetme korkusu. Ona bir şey olacak korkusu.” (KA16)

“Yani çok farklı bir sorumluluk. Bence en zor kısmı. Eksikleriniz oluyor hatalarımız oluyor. Hep doğru olmuyor. Elinizden geleni yapmaya çalışıyorsunuz hatta bazen kendinize çok yükleniyorsunuz. Ama en zor kısmı sorumluluk diyebilirim.” (KA3)

3.5. Anne-Baba ile Hatıralar, Çocukluk ve Kendi Ebeveynliği Bağlantı

Katılımcı anne ve babalara “Annenizle ve/veya babanızla olan hatıralarınızı, çocukluğunuzu ve kendi anneliğinizi/babalığınızı düşündüğünüzde arada nasıl bir bağlantı olduğunu düşünüyorsunuz?” soruları yöneltilerek yanıtları alınmış ve kodlar Tablo 6’de sunulmuştur.

Tablo 6. Anne-Baba ile Hatıralar, Çocukluk ve Kendi Ebeveynliği Bağlantı Teması

Tema 7Anne- baba ile hatıralar, çocukluk ve kendi ebeveynliği bağlantı	Annelerin Kodları	f	Katılımcı Anneler	Babaların Kodları	f	Katılımcı Babalar
	Olumsuzlukları uygulamamak	6	KA3, KA7, KA10, KA12, KA16, KA17	Olumluları uygulamak; olumsuzları uygulamamak	6	KB2, KB6, KB9, KB14, KB16, KB17
	Olumluları uygulamak; olumsuzları uygulamamak	4	KA5, KA9, KA15, KA18	Kendi anne- babasından gördüklerini uygulamak	5	KB3, KB4, KB5, KB10, KB13
	Annesine benzemesi	2	KA6, KA9	Olumsuzlukları uygulamamak	5	KB1, KB7, KB11, KB15, KB18
	Çocuğuna sevdiğini söylemek	1	KA14	Herhangi bir bağlantı yok	1	KB8
-	Çocuğuna kardeş istememek	1	KA11	-	-	-
	Annenin vefatı çocuğu ile ilişkilerini şekillendirmesi	1	KA8	-	-	-
	Rol model ve danışacak annenin olmaması	1	KA4	-	-	-
	Babası gibi otoriter olmaya çalışmak	1	KA2	-	-	-
	Aile dışındaki bireyleri önemsememek	1	KA1	-	-	-
	Herhangi bir bağlantı yok	1	KA13	-	-	-

Katılımcı anneler, kendi ebeveynleri ile olan hatıraları ile kendi ebeveynlikleri arasındaki bağlantıyı, "olumsuzlukları uygulamamak, olumluları uygulamak; olumsuzları uygulamamak, annesine benzemesi, çocuğuna sevdiğini söylemek, çocuğuna kardeş istememek, annenin vefatı çocuğu ile ilişkilerini şekillendirmesi, rol model ve danışacak annenin olmaması, babası gibi otoriter olmaya çalışmak, aile

dışındaki bireyleri önemsememek ve herhangi bir bağlantı yok” şeklindedir. Katılımcıların bu alt temaya ilişkin görüşleri aşağıda verilmiştir.

“Benim annem ve babam da onların söylediklerini yapmama isterlerdi. Mesela bir kıyafetle bile ben farklı bir şey düşündüysem annem farklı bir şey düşündüyse annemin söylediğine ikna olurdum hemen. Ben şimdi kızıma öyle yapmıyorum. Evet senin dediğin daha doğru diyorum mesela. Benim onunla aynı fikirde olmamam onun fikrini değiştirirsin istemiyorum. Kendimi durduruyorum bu konuda. Çünkü bazen ben de bunu yapıyorum. Çok aykırı olursa tabii düzeltiyorum.” (KA10) “Yani ben çocukluğumda çok fazla hem psikolojik hem fiziksel şiddete maruz kaldım. Ben bunu kendi çocuğuma yapmayı asla. Çünkü bu durumun benim bedenimde verdiği acının farkındaydım. Bendeki yaraların farkına varabildiğim için çocukluğumun getirdiği davranışlarını oğlumun daha anlayışla karşılayabildim. Oğlumun yarım saat çığlık çığlığa ağlaması beni yormuyor. Şunu düşünüyorum ortada bir problem var ve bunu bize anlatmaya ve yansıtmaya çalışıyor. Aksine alamadığında duygularını ifade etmediğinde çok üzülüyorum. Çünkü ben hep sessiz çığlık olandım.” (KA7)

3.6 Beklentiler

Katılımcı anne ve babalara “Ailenizin sizden çocukken beklentileri nelerdi?” ve “Sizin çocuğunuzdan beklentileriniz nelerdir?” sorusu yöneltilerek yanıtları alınmış ve kodlar Tablo 7’de sunulmuştur.

Tablo 7. Beklentiler Teması ve Alt Temaları

Tema 8 Beklentiler	Annelerin Kodları	f	Katılımcı Anneler	Babalann Kodları	f	Katılımcı Babalar
Alt tema 1: Ailesinin çocukluğundaki beklentileri	Eğitime devam etmek	8	KA2, KA3, KA6, KA12, KA13, KA15, KA16, KA18	Eğitime devam etmek	1 2	KB1, KB2, KB4, KB5, KB6, KB8, KB9, KB10, KB13, KB16, KB17, KB18
	Ulaşılamayacak/bitmeyecek beklentilerde bulunmak	4	KA7, KA8, KA14, KA17	Sorun çıkarmamak	4	KB7, KB11, KB14, KB16
	Ebeveynlerin söylediklerini koşulsuz yapmak	3	KA1, KA11, KA16	Beklentileri yoktu	2	KB3, KB12

Dürüst olmak	2	KA2, KA5	Güçlü- kavgacı olmak	1	KB15
Beklentileri yoktu	2	KA4, KA10	Saygılı olmak	1	KB10
Açıkgözlü olmak	1	KA13	Düzgün insanlarla birlikte olmak	1	KB2
Sorun çıkarmamak	1	KA11	Ebeveynlerin söylediklerini koşulsuz yapmak	1	KB10
Düzgün insanlarla birlikte olmak	1	KA2	-	-	-
Mutlu olması	8	KA6, KA7, KA8, KA9, KA12, KA14, KA16, KA18	Mutlu olması	7	KB6, KB7, KB11, KB15, KB16, KB17, KB18
Kendi karar verdikleri hayatı yaşamaları	5	KA1, KA3, KA5, KA6, KA8	Kendi ayakları üzerinde durabilmesi -güçlü olması	5	KB2, KB3, KB8, KB12, KB14
Bir beklenti yok	3	KA4, KA11, KA13	İyi bir insan olması	2	KB9, KB16
Dürüst olması	2	KA2, KA15	Saygılı olması	2	KB8, KB16
Eğitimlerine devam etmesi	2	KA10, KA11	İnsanları sevip saygı duyması	2	KB4, KB7
Düşüncelerini özgürce ifade etmesi	1	KA17	Eğitimlerine devam etmesi	2	KB1, KB13
Evdeki küçük sorumlulukları yerine getirmesi	1	KA15	Bir beklenti yok	2	KB5, KB10
Fazla beklentiye sahip olma	1	KA10	Düzgün insanlarla birlikte olması	1	KB1

**Alt tema 2:
Kendi
çocuğundan
beklentileri**

İnsanları sevip saygı duyması	1	KA5	-	-	-
Kendi ayakları üzerinde durabilmesi-güçlü olması	1	KA2	-	-	-

Katılımcı annelerin çocukluklarında ebeveynlerinin kendilerinden beklentileri, “eğitime devam etmek, ulaşamayacak/bitmeyecek beklentilerde bulunmak, ebeveynlerin söylediklerini koşulsuz yapmak, dürüst olmak, beklentileri yoktu, açıkgozlü olmak, sorun çıkarmamak ve düzgün insanlarla birlikte olmaktır. Katılımcıların bu alt temaya ilişkin görüşleri aşağıda verilmiştir.

“35 yaşındayım. Anneme babama sormak lazım ama derslerimi olsun okula gideyim geleyim başarılı olayım. Düzgün bir çocuk olayım. Babam benim uyanık ve açık gözlü olmamı çok isterdi. Böyle de yetiştirdi. Biz babamla bir yerlere gittiğimizde arabayı park ederdik. Hadi bakalım şimdi araba nerede sen bul derdi. Ben de arabayı bulmaya çalışırdım. Böyle şeyler yaptırırdı. Tek başıma yaptırırdı. Arkadan beni takip edermiş aslında. Ama benim hep uyanık ve açıkgozlü olmamı isterdi. Öyle de yetiştirdi.” (KA13)

“Yani inanılmaz öyle büyük beklentileri yoktu. Her çocuktan klasik beklenen şeyler vardı. Düzenli bir şekilde okula gitmek okulda belli seviyelere ulaşabilmek. Başarı elde edebilmek. İyi bir üniversiteye gitmemi sağlamak. Üniversiteden sonra iyi bir meslek gibi beklentileri vardı. Aslında tüm bunların da sebebi hayatta güçlü olmamı ayaklarımın üstünde durmamı istiyorlardı. Aslında tüm bunlar oldu da.” (KA6)

4. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu araştırma; 18 anne ve 18 babadan oluşan ailelerin çocukluk çağı yaşantıları ile ebeveynlik süreçleri arasındaki etkiyi incelemeyi amaçlamıştır. Katılımcıların ebeveynleri ile anıları bağlamında; anne ve babalarıyla ilgili olumlu ve olumsuz hatıraları anımsadığı ve genellikle anne-babalarıyla yaptıkları ortak etkinlikleri dile getirdikleri görülmesine karşın katılımcılardan bazılarının herhangi bir anı hatırlamadığı görülmüştür. Ayrıca annelerin ebeveynleri ile ortak etkinliklere katılma durumlarını, babalara göre daha fazla anımsadıkları görülmüştür. Ülkemizde bağımlılık testi kullanılarak Türk ergenlerin aile ve arkadaşlarıyla olan ilişkilerini etkileme faktörü incelenmiş ve Türk ailelerde çocukların annelerine göre babalarıyla ilişkilerinin daha az olduğu, aile içinde ise babalara göre annenin rolünün çok daha fazla olduğu saptanmıştır (Hortaçsu, Oral ve Gültekin, 1990). Başka bir çalışmada ise; Ülker ve Yılmaz (2018) tarafından, kadınların çocukluk dönemi mutluluk anılarının ebeveynlik rolleri algısına bakış açılarını etkilediği ve bu etkinin, sosyoekonomik süreç, eğitim seviyesi gibi konulara bağlı olduğu ifade edilmiştir. Mevcut çalışmada elde edilen bu bulgular alan yazındaki diğer araştırmalar ile tutarlı görünmektedir.

Katılımcıların aileleri ile ilişkileri incelendiğinde; ebeveynlerin anneleriyle ilişkisini genellikle olumlu ve şefkatli olarak değerlendirdiği görülmüştür. Katılımcılar anneleriyle olan ilişkilerinde benzer şeyler ifade ederken babalarıyla olan ilişkiler konusunda farklılaşmışlardır. Anneler babalarıyla olan ilişkisini otoriter olarak adlandırırken babaların kendi babalarıyla olan ilişkisini ise sert fakat sevgi dolu, olumlu olarak belirttiği görülmüştür. Ayrıca; anneler çocukları ile ilişkilerinde kendilerini otoriter ve birlikte vakit geçiren olarak ifade ederken babalar çocuklarıyla ilişkisini olumlu ve birlikte vakit geçiren şeklinde ifade etmiştir. Anneler kendi babalarıyla olan ilişkisini otoriter olarak yorumlarken çocuklarıyla ilişkilerini ise kuralcı şeklinde belirtmesi ebeveyn tutumları arasındaki bağlantı olarak görülmüştür. Galbo (1984) çalışmasında, gençlerin hayatındaki en önemli kişilerin anne-babaları olduğunu ve erkek deneklerin %83'ü babalarını, kız deneklerin % 52'si annelerini yaşamlarını etkileyen en önemli kişilik olarak göstermiştir. Ayrıca yaptığı çalışmada gençlerin anne ve babalarıyla olan yakın ilişkilerinin kişilik gelişimlerinde önemli bir yerde olduğunu ifade etmiştir. Bu çalışmadan farklı olarak ilişkiler ana temasında annelerin babalarıyla olan ilişkilerini anneleriyle olan ilişkilerine oranla çocuklarına daha çok yansıttıkları sonucu da görülmüştür. Araştırmanın bu kısımdaki bulgusunda da annelerin babalarıyla olan ilişkilerini otoriter ya da kuralcı şekilde yorumlarken çocuklarıyla ilişkileri de aynı ölçüde benzerlik göstermiştir. Galbo'nun çalışması bu bulguyu destekler niteliktedir. Bu araştırma, annelerin kendi çocukluklarındaki babaları ile ilişkilerini ve şu anki çocuklarına karşı olan ebeveyn tutumları arasındaki bağlantıyı açıklar niteliktedir.

Ebeveynlerin kendi anne-baba süreçleri ve şu anki ebeveynlikleri arasındaki benzerlikler ve farklılıklara ilişkin sonuçlara bakıldığında; annelerin kendi ebeveynleri ile kuralcı ve annesi gibi duygularını anlamaya çalıştığı kısımlarda benzerlikler gösterdiği görülmüştür. Aynı zamanda ebeveynlerine göre çocuğuna karşı daha ilgili ve kurallar konusunda daha rahat ya da özgür olmak kısmında farklılaştığını düşündükleri görülmüştür. Bu bulguya paralel olan bir çalışmada ise; Lawton (1992) anne-baba çocuk ilişkisinin kalitesini çeşitli değişkenler açısından inceledikleri araştırmalarında, aile ve çocuk arasındaki ilişkinin yetişkinlerin kendi çocukluk yaşantılarına bağlı olduğunu söylerken bu faktörün çok belirleyici olmadığını bildirmiştir. Yetişkinlik yaşantısındaki eğitim, sosyokültürel yapı ve çevre gibi koşulların sonrasında kişiyi şekillendirdiğini belirtmiştir.

Bir başka bulguya göre; babaların ebeveynlerinin tutumları ile babasından gördüklerini uygulayan ve babaları gibi çocuklarla oyun oynayan şeklinde benzerlikler gösterdikleri görülmüştür. Aynı zamanda babaların çocuklarla daha çok

vakit geçirmek konusunda kendi ebeveynleri ile farklılaştıkları sonucuna ulaşılmıştır. Katılımcılardan bazılarının ise ebeveynleri ve kendi ebeveynlik tutumları arasında herhangi bir benzerlik görmediği sonucuna da ulaşılmıştır. Burke ve William (1990), ana-baba ve ergen ilişkilerini incelediği çalışmada; ergenleri davranışlarına göre problemlili ve problemsiz olarak ayırarak incelemiştir. Bu çalışmada davranışlarına göre problemsiz olarak adlandırılan ergenlerin aileleriyle ilişkilerinden daha fazla doyum sağladıkları ve daha dengeli ve uyumlu oldukları görülmüştür. Problemlili olarak adlandırılan ergenlerde ise aileleri ile iletişimlerinin yetersiz olduğu ya da hiç olmadığı ve aile ilişkilerinin doyurucu olmaktan uzak olduğu belirtilmiştir. Mevcut çalışmada elde edilen bu bulgular alanyazındaki diğer araştırmalar ile tutarlı görünmektedir. Katılımcıların kendi çocukluk çağları ve çocuklarının çocukluk çağını karşılaştırmaları bağlamında; anneler çoğunlukla anne-babalarının çatışma yaşadığı bir ortamda büyüdüklerini ve buna karşın keyifli, mutlu bir çocukluk geçirdiklerini ifade etmişlerdir. Katılımcılardan babalar ise; keyifli, mutlu bir aile ortamında büyüdüklerini ve keyifli, mutlu bir çocukluk geçirdiklerini belirtmişlerdir. Aynı zamanda, katılımcıların kendi çocukluklarını dışarıda oyun oynayan bir çocukluk olarak ortak bir değerlendirmede buldukları görülmüştür. Bu bulguya paralel olan bir çalışmada ise; Sayıl ve Berument (2009), bazı anne baba davranışlarının (örn., reddedici ve müdahaleci davranışlar), aile içindeki çatışma ve evlilik uyumsuzluğunun çocukluk döneminde, düşük eğitim düzeyine bağlı olarak duygusal problemlere ciddi oranda sebep olabileceğini vurgulamıştır. Araştırmanın ilk bulgusuna göre katılımcılardan annelerin çatışmalı bir aile ortamında büyümesine karşın çocukluklarını keyifli ve mutlu olarak yorumluyor olması dikkat çekici olmuştur.

Başka bir bulguya göre ise; katılımcıların kendi çocukluğuna oranla çocuklarının çok daha az dışarıda vakit geçirip oyun oynadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Aynı zamanda babalar kendi çocukluklarına göre çocuklarının her şeyi çok daha kolay elde ettiğini ve ebeveynlerin daha fazla ilgili olduğunu belirttiği görülmüştür. Katılımcıların kendi çocukluklarına kıyasla çocukluklarının daha rahat ve konforlu bir çağ geçirdiklerini düşündükleri orta çıkmıştır. Buna karşın; çocukluk çağlarında çocukların günümüze göre daha güvende bulunduğu vurgulanmıştır. Uncu ve Çalışır (2018) çalışmada; 80'li yılların Gümüşhane'sinde çocuk olmayı araştırmış ve bugünkü çocukluk ile geçmişe dair bakış açılarını değerlendirmiştir. Çalışmada sokakta oyun oynama kültürünün yok oluşunu ve bu durumun çocukların fiziksel, zihinsel ve sosyal gelişimlerine zarar verdiğini ifade etmiştir. Aynı zamanda dönemimizde sokakların eskisi kadar güvenli olmayışından ve modern çocukların da eskisi gibi sokağa çıkmak istemeyişinden bahsetmiştir. Sokaktaki oyunun yerini sanal ortamların ve sanal

oyunların aldığıını belirtmiştir.

Ailelerin ebeveynleri ile olan ilişkilerinde benimsedikleri ve çocuklarına aktarmak istedikleri değerler bağlamında; katılımcılardan hem annelerin hem de babaların kendi ailelerinden gördükleri özellikle sevgi, saygı ve dürüstlük değerlerini çocuklarına uygulamak istedikleri görülmüştür. Yaşanılan toplumla da ilişkilendirilerek ailelerinde hangi olumsuzlukları yaşarsa yaşasınlar saygı ve dürüstlük gibi değerlere önem verdiklerini ve çocuklarına da bu değerlerin önemlerini öğretmek istedikleri sonucuna ulaşılmıştır. Bu bağlamda yapılan literatür araştırmalarında; Akto (2020) çalışmasında, ailelerin demokratik ebeveynlik modelini benimsemeleri gerektiğini ve demokratik ebeveynlikte, ebeveyn çocuk ilişkisinin, sabır, ilgi, duyarlı ve kuvvetli ilişkiye göre inşa edildiğini söylemektedir. Ayrıca bu tür ebeveynlik çocukların, ebeveynlerin öğretmek istedikleri değerlere katılma motivasyonunu artırdığını ve olumlu ebeveyn-çocuk ilişkisinin geliştirdiğini vurgulamıştır. Metin, Ünlü ve Kaşkaya (2017) çalışmasında; değerler eğitiminin ilk adımlarının ailede atılması gerektiğini, ailenin değer eğitime yönelik tutumu ve değer algısının incelenmesinin çocukların değerleri öğrenme durumunda etkili olabileceği sonucuna ulaşılmıştır (Schwartz, 2012). Çalışmasında ebeveyn eğitim durumunun belirleyici olabileceğini vurgulamıştır. Tosun ve Balat (2017); annelerin çocuklarına aktarmak istedikleri değerlerin en fazla güvenlik ve başarı olduğunu ve en az aktarmak istedikleri değerlerin ise uyma ve uyarılım olduğu bulunmuştur. Literatüre göre değer aktarımı ile ilgili yapılan çalışmalarda, özellikle "Başarı" ve "Güvenlik" değeri ilk sıralarda iken, "Uyma" ve "Uyarılım" değeri alt sıralarda görülmüştür (Demirutku, 2007).

Bu bağlamda bir diğer sonuç ise; katılımcılardan babaların ailelerinde şiddeti daha fazla gördükleri olmuştur. Aynı zamanda çocuklarına şiddet uygulamak istememelerini sıklıkla belirtmişlerdir. Burada ata erkil toplum algısı önem arz etmektedir. Bu bağlamda; Kalyon ve Yazıcı (2020) tarafından yapılan çalışmada erkeklerin fiziksel olarak ihmal edilme oranının kadın katılımcılardan anlamlı derecede daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Gökkaya ve Öztürk (2021) ise, erkeklere toplum tarafından belli yargıların ve ayrıcalıkları verildiğini, erkeklerin şiddet uygulama potansiyellerini bu yargıların doğru oranda arttırdığını söylemiştir. Ayrıca; erkeklerin, ebeveynlerinin istismar edici ve şiddet yönelimli davranışlarını model almalarının kadınlardan daha olası olmasından kaynaklanmaktadır (Marshall ve Rose, 1988; Payne ve Gainey, 2009). Sonuç olarak anne ve babaların olumlu gördüğü ve katkı sağladığına inandıkları değerleri çocuklarına öğretmek istedikleri buna karşın olumsuz olarak değerlendikleri ve kendilerine katkı sağladığını düşünmedikleri değerleri çocuklarına öğretmen istemedikleri görülmüştür. Literatürdeki çalışmalar

bu bulguyu destekler niteliktedir (Koç, 2013).

Araştırmanın temel ve en önemli amacını oluşturan ve ebeveynlerin kendi çocuklukları, ailelerine bakış açıları, nasıl bir ailede yaşadıkları ve nasıl yetiştikleri ile şu anki ebeveynlikleri arasındaki bağlantılar incelenmek istendiğinde; katılımcıların kendi çocukluklarında, ailelerinden deneyimledikleri ve olumsuz olarak adlandırdıkları uygulamaları ve ebeveyn yaklaşımlarını çocuklarına uygulamak istemedikleri sonucuna ulaşılmıştır. Katılımcıların çoğunlukla olumsuz olarak adlandırdıkları ebeveyn tutumlarının çocukken ne hissettirdiklerini anımsadıklarını ve hatıralarla destekleyerek sorulara cevap verdikleri görülmüştür. Katılımcıların çocukluklarındaki olumsuz yaşanmışlıkların mevcut ebeveynlik süreçlerini etkilediği ve bu yaşanmışlıklara göre ebeveynlik tutumlarını şekillendirdikleri görülmüştür. Bu bağlamda literatürdeki paralel çalışmalar şunlardır; Karaçay ve Güloğlu (2022) çalışmalarında; çocukluğunda duygusal ihmale ve olumsuz çocukluk deneyimlerine maruz kalan ebeveynlerle çocukluğunda duygusal ihmale maruz kalmayan ebeveynler arasında sağlıklı ve iletişimi güçlü aile-ebeveyn olmadaki risk faktörlerinin (depresyon, öz bakım, problem çözme, sosyal destek, imkanlara erişim, rol memnuniyeti, ebeveyn-çocuk etkileşimi, ev ortamı ve ebeveyn etkinliği) tümünde anlamlı farklılık bulunduğunu belirtmişlerdir. Ebeveynlerin ihmal ve travmatik çocukluk deneyimlerinin ebeveynlik rollerindeki olumsuz tutumlar açısından risk faktörü olduğu (Banyard, Williams ve Siegel, 2003) ve annelerle yapılan bir çalışmada annelerin %93'ünün çocuklarını duygusal olarak ihmal ve istismar ettiği (Güler vd., 2002) göz önüne alındığında duygusal ihmal ve travmatik çocukluk deneyimlerinin (fiziksel ihmal, duygusal ihmal, istismar vb.) bireylerin yaşamlarının üzerinde tekrar eden ve güçlenen bir döngüyle etki ettiği görülmüştür. Çocukluk çağı travmatik yaşantısı olan bireylerin duygu düzenleme ve zihinselleştirme süreçlerinde travmatik yaşantısı olmayan bireylere göre güçlükler yaşadıkları ve travma yaşantısına sahip olmanın olumsuz ebeveynlik stiline sahip olmak açısından risk faktörü olduğu görülmüştür. Aynı zamanda, çocukluk çağı travmatik yaşantısına sahip olmanın tek başına kuşaklararası döngüyü sürdürmek için yeterli olmadığını ve çevresel başka değişkenlerin de bu döngüyü etkilediği sonucuna ulaşılmıştır (Sarısakal, 2020). Mevcut çalışmada elde edilen bu bulgular alanyazındaki diğer araştırmalar ile tutarlı görünmektedir.

Sonuç olarak; katılımcıların, kendi çocukluk çağı yaşantıları ile ebeveynlik süreçleri arasında bağlantı ve ilişki olduğunu belirttikleri görülmüştür. Katılımcılar; çocukluk çağı yaşantılarını ebeveynlik sürecinde bir yol haritası olarak görmektedir. Kendi çocukluklarında ebeveyn-çocuk ilişkisinde görülen olumlu davranışların ebeveynlik

sürecinde çocuğa aktarıldığı görülmüştür. Olumsuz ebeveyn-çocuk ilişkisinde görülen davranışların ise ebeveynlik sürecinde çocuğa aktarılmak istenmediği ve bu deneyimler sayesinde katılımcıların çocukları ile daha olumlu ilişkiler kurmaya çalışıldığı görülmüştür.

Alan yazında bu araştırmadaki bulguları destekler çalışmalar olduğu görülmüştür. Ancak bu az çalışmaların aksine yetişkinlerin çocukluk çağı yaşantılarının yalnızca travma açısından değil daha geniş kapsamda incelenmesi gerektiği düşünülmüştür. Çocukluk çağı yaşantısının ebeveynlik süreçlerine etkileri bağlamında; eğitim seviyesi, beklentiler, çocukluk çağı şiddet, akademik başarı gibi farklı boyutlarıyla inceleyen nitel ve nicel araştırma yöntemleriyle daha geniş çalışma gruplarına ulaşarak çok yönlü veriler elde edilebileceği düşünülmüştür. Araştırmanın bulgusunda annelerin çocukluk çağı yaşantılarını çatışmalı ev ortamı şeklinde adlandırmaları ve buna karşın çocukluk çağlarını keyifli ve mutlu olarak tanımlamaları dikkat çekici bulunmuştur. Burada bir ret söz konusu olabilir. Dolayısıyla söz konusu bulgunun diğer araştırmalar tarafından da desteklenmesi gerekmektedir.

Araştırmanın katılımcıları ile görüşmeler esnasında; psikolojik sağlamlığa sahip olmadığını ve çocukla iletişimde zorlandığını belirten aileler olduğu görülmüştür. Bu bağlamda; Ebeveynlik sürecinde, çocukların gelişim dönemleri, gelişim dönemi özellikleri, duygu aktarımı ve duygu regülasyonu gibi konularda telkinler içeren eğitim çalışmaları, kitaplar, filmler, reklam içerikleriyle farkındalık çalışmaları çoğaltılabilir. Ayrıca; ebeveynlerin psikoterapi gibi süreçlere daha kolay dahil olabilmesi için destek ve farkındalık çalışmaları yürütülebileceği düşünülmektedir.

Katılımcıların görüşmeler esnasında; sorulan sorularla yetişkinlikte ebeveynlik süreci ve çocukluk çağı yaşantısı arasındaki bağlantıyı daha net kurdukları düşünülmektedir. Ebeveynlik süreci içinde farkındalığın önemli olduğu söylenebilir. Bu kapsamda; ailelere ebeveynlik ve çocukluk çağı ilişkisi hakkında daha fazla farkındalık çalışmaları yürütülebilir ve destek almaları konusunda teşvik edici çalışmalara yön verilebilir.

Elde edilen bu bulgular değerlendirilirken bu araştırmanın bazı sınırlılıklara sahip olduğu göz önünde tutulmalıdır. Öncelikle örneklem açısından; araştırmanın sadece Ankara ilinde yaşayan, evli, en az 2 yaşında çocuğu olan ailelerden oluşmuş olması bulguların genellenebilirliği açısından bir sınırlılığa yol açmış olabilir. Ayrıca çalışma; ailelerin sorulara doğru ve objektif cevaplar verdiği varsayılarak yapılmıştır. Bu açıdan katılımcılar kendilerini olduğundan daha iyi ya da daha kötü göstermeye

alıřmıř ya da aileleri ile iliřkilerini olduėundan daha farklı aktarmıř olabilecekleri dūřnūlebilir.

KAYNAKÇA

- Akto, A., ve Akto, S. (2020). Erken çocukluk ve değerler eğitimi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 13(74), 324-350.
- Aydın, N. (2018). Nitel araştırma yöntemleri: Etnoloji. *Uluslararası Beşeri ve Sosyal Bilimler İnceleme Dergisi*, 2(2), 60-71.
- Banyard, V., Williams, L., ve Siegel, J. A. (2003). The impact of complex trauma and depression on parenting: an exploration of mediating risk and protective factors. *Child Maltreatment*, 334-349.
- Balin, H. (2021). Aile içi rollerde babalığın önemi . *Çocuk ve Medeniyet Dergisi*, 6(11), 55-81.
- Bethell, C., Jones, J., Gombojav, N., Linkenbach, J., ve Sege, R. (2019). Positive childhood experiences and adult mental and relational health in a statewide sample: Associations across adverse childhood experiences levels. *JAMA pediatrics*, 173(11).
- Bilican Gökkaya, V. ve Öztürk, M. (2021). Çocukluktaki aile içi şiddet öyküsü ile flört şiddeti arasındaki ilişkinin incelenmesi . *Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19(4), 219-240.
- Burke, J. S. (1990). Parent adolescent relationship and family systems. *Dissertation Abstracts International*.
- Creswell, J. W. (2016). Qualitative inquiry and research design: Choosing among five approaches. (M. Butun ve S. B. Demir, çev.). Siyasal yayıncılık.
- Çiçek, İ., ve Veysi, Çeri. (2021). Olumlu çocukluk yaşantıları ölçeği: Türkçe geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Humanistic Perspective*, 3(3), 643-659.
- Demirutku, K. (2007). *Çocuk yetiştirme tarzları, değerlerin içselleştirilmesi ve benlik kavramı* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Ankara.
- Doğan, T., ve Yavuz, K. (2020). Yetişkinlerde psikolojik sağlamlık, olumlu çocukluk deneyimleri ve algılanan mutluluk. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 12, 312-330.
- Freud, S. (1994). Introductory Lectures on Psychoanalysis. (S. Budak, çev.). Hogarth Press: Öteki Yayınevi.
- Galbo, J. (1984). Adolescent perceptions of significant adults: A review of the literature. *Adolescence*, 952-970.
- Güler, N., Boztaş, Z., ve Aydoğan, S. (2002). Anneleri tarafından çocuklara uygulanan duygusal ve fiziksel istismar ihmal davranışı ve bunu etkileyen faktörler. *Cumhuriyet Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 24(3), 128-134.
- Hançerlioğlu, O. *Felsefe Ansiklopedisi: Kavramlar ve Akımlar*. Remzi Kitapevi.
- Hortaçsu, N., Oral, G., ve Gültekin, Y. (1990). Factors affecting relationships of Turkish

- adolescents with parents and same sex friends. *The Journal of Social Psychology* , 413-446.
- Kalyon, A. (2020). Üniversite öğrencilerinde çocukluk dönemi ihmal ve istismar yaşantılarının yaşam doyumunu yordamadaki rolü: Cinsiyet ve ruhsal problemlere dayalı karşılaştırmalar . *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi* , 10(3), 573-583.
- Karaçay, R., ve Güloğlu, B. (2022). Çocukluk çağı travmaları ve sağlıklı aile-ebeveynlik risk faktörlerinin incelenmesi. *Eğitim ve Toplum Araştırmaları Dergisi* , 9(2), 327-351.
- Kır, İ. (2011). Toplumsağl bir kurum olarak ailenin işlevleri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi* , 10(36), 381-404.
- Kocatürk, M., ve Çiçek, İ. (2023). Relationship between positive childhood experiences and psychological resilience in university students: The mediating role of self-esteem. *Journal of Psychologists and Counsellors in Schools*, 33(1), 78-89.
- Koç, N. (2013). *Annelerin kişisel değerleri ile beş-altı yaş çocuklarının değer kazanımları arasındaki ilişkiler* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Uludağ Üniversitesi, Bursa.
- Kvale, S. (1994). Ten standard objections to qualitative research interviews. *Journal of Phenomenological Psychology*, 25(2), 147-173.
- Lawton, E. (1992). The quality of parent-adult-child relationship and family structure. *Dissertation Abstract Internatiunal* , 52, 334-430.
- Marshall, L., ve Rose, P. (1988). Family of origin and courtship violence. *Journal of Counseling and Development* , 55, 414-418.
- Metin, Ö. , Ünlü, İ. ve Kaşkaya, A. (2017). Çocukların değer ulaşımına ebeveyn eğitim durumunun etkisi. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2017(8), 150-159.
- Ozankaya, Ö. *Toplumbilime Giriş*. (3. Baskı). Ankara Üniversitesi SBF Yayınları.
- Özmen, F. (2007). Algılanan aile içi iletişim biçimlerinin ergenlerin benlik saygısına etkisi ve bir uygulama örneği (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- Payne, Brian K. ve Gaaney, Randy R. (2004). The electronic monitoring of offenders released from jail or prison: Safety, control, and comparisons to the incarceration experience. *The Prison Journal*, 84, 413-435.
- Sarısakal, B. K. (2022). *Çocukluk çağı travmalarının kuşaklararası döngüsünün duygu düzenleme becerileri, ebeveyn zihinselleştirmesi, ebeveynlik stilleri ve çocuk davranışları açısından incelenmesi* (Yayımlanmamış ;Yüksek Lisans Tezi). Adnan Menderes Üniversitesi, Aydın.
- Selçuk, Ş.; İşcanoğlu, Z.; Sayıl, M.; Sümer, N.; Berument, S.K.(2020). Factors influencing children's appraisals of interparental conflict: The role of parent-child

- relationship quality. *Journal of Family Issues*, 41(11), 2022-2044.
- Schwartz, S. H. (2012). An Overview of the Schwartz Theory of Basic Values. *Online Readings in Psychology and Culture*, 2(1).
- Sümer, N., Sayıl, M., Kazak Berument, S., Doğruyol, B., Günaydın, G., Harma, M. ve Selçuk, E. (2009). Çocuğun gelişiminde bağlanma, ilgi-bakım ve aile dinamiklerinin etkisi.
- Sünbül, N.(2020). Eski mezopotamya hukukunda aile ve evlilik. *Uluslararası Eskiçağ Tarihi Araştırmaları Dergisi*, 2(1),99-113.
- Tosun, T., ve Uyanık Balat, G. (2017). İlkokul birinci sınıfa giden çocukları olan annelerin değer algılarının ve çocuklarına aktarmak istedikleri değerlerin karşılaştırmalı incelemesi. *Journal of Theory and Practice in Education*, 13(3) , 498-510.
- Uncu, G. ve Çalışır, G. (2018). Çocukluk, oyun ve kent: 80'li yılların Gümüşhane'sinde çocuk olmak. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi* , 6(2), 1447-1474.
- Yıldırım, A., ve Şimşek, H. (2005). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz, H. ve Ülker, M. (2018). Kadınlarda çocukluk dönemi mutluluk anıları ile ebeveynlik rollerine ilişkin kendilik algısı . *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7(1), 47-57 .